

Nr 212.

Av herr **Hamrin m. fl.**, om lagstiftning angående rättslig reglering av det enskilda arbetsavtalet m. m.

I en den 6 februari 1931 till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse anhöll liberala föreningen i Stockholm, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt föranstalta om en förutsättningslös och allsidig utredning av frågan om anställningsvillkoren och därmed sammanhängande spörsmål rörande förhållandet mellan arbetsgivare och anställda. Den önskade utredningen föreslogs gälla alla i privat tjänst anställda personer och avse sådana spörsmål som rätten till uppsägningstid, lön vid sjukdom, rätten till semester, arbetstiden för hittills från arbetstidslagstiftningen undantagna grupper, rätten till ersättning för övertidsarbete, pensionsförhållanden, arbetslokalers beskaffenhet samt för enings- och förhandlingsrätten.

Sedan vid ungefärligen samma tidpunkt framställningar i liknande syfte gjorts även från andra håll, bemyndigade Kungl. Maj:t den 19 juni 1931 chefen för socialdepartementet att tillkalla högst åtta personer att inom socialdepartementet biträda med verkställande av utredning och utarbetande av förslag rörande frågan om rättslig reglering av de i enskild tjänst anställdas arbetsavtal och vad därmed ägde samband. De med stöd av detta bemyndigande tillkallade utredningsmännen antogo benämningen: kommittén angående privatanställda.

I direktiven för kommitténs arbete uttalades bl. a., att de ämnen, som borde bli föremål för rättslig reglering, i första hand voro frågorna om avtals ingående och upplösning, om rätt till lön under sjukdom samt om rätt till semester. Frågan om beredande av tryggad rätt till pension sades vidare vara värd synnerlig uppmärksamhet. Slutligen förklarades frågan om vidtagande av lagstiftningsåtgärder angående arbetstid och övertidsersättning böra prövas, sedan viss igångsatt utredning slutförts, varjämte frågan, huruvida för enings- och förhandlingsrätten borde lagfästas, skulle göras till föremål för närmare övervägande.

I ett den 9 mars 1935 avgivet betänkande med förslag till lag om arbetsavtal framlade kommittén angående privatanställda resultatet av sin utredning angående rättslig reglering av det enskilda arbetsavtalet, vilken fråga för de sakkunniga framstätt såsom deras första uppgift. Vid överlämnandet av betänkandet uttala de sakkunniga att de funnit spörsmålen om beredande av tryggad rätt till pension, om arbetstid och övertidsersättning samt om för enings- och förhandlingsrätt vara av så egenartad natur och förete så många speciella problem, att de lämpligen borde behandlas vart för sig.

Genom beslut den 23 maj 1935 befriade emellertid Kungl. Maj:t kommittén

angående privatanställda från utredningsuppdraget rörande frågan om trygkad rätt till pension för de i enskild tjänst anställda. Samtidigt föreskrevs att utredningsuppdraget i övrigt skulle vara slutfört senast den 30 november 1935. På grund av den knappa tid, som sålunda utmätts för slutförande av uppdraget, fann kommittén icke möjlighet utarbета något förslag rörande arbetstid och övertidsersättning. Emellertid har, i enlighet med av Kungl. Maj:t den 28 juni 1935 fattat beslut, utredningen av denna fråga anförtratts åt särskilt tillkallade sakkunniga.

Den 20 november 1935 avgav kommittén angående privatanställda ett betänkande med förslag till lag om förenings- och förhandlingsrätt m. m. Vid avgivandet uttalades att kommittén ansåg sig hava slutfört sitt uppdrag.

I årets trontal meddelades, att Konungen har under övervägande att förelägga riksdagen ett förslag till lagstiftning rörande förenings- och förhandlingsrätt. Trontalet lämnade däremot ingen upplysning om behandlingen av det av kommittén angående privatanställda den 9 mars 1935 avgivna betänkandet med förslag till lag om arbetsavtal.

Över sistnämnda förslag ha yttranden avlämnats av ett mycket stort antal myndigheter, korporationer och sammanslutningar. I dessa yttranden understrykes nära nog genomgående behovet av en lagstiftning på förevarande område. Från många håll riktas också en mer eller mindre ingående kritik mot olika sidor av förslaget. I detta hänseende må anmärkas, att från arbetstagersidan allmänt framförts önskemål om längre gående skyddsbestämmelser för de anställda, medan från arbetsgiversidan ganska allmänt gjorts gällande, att de föreslagna minimiförmånerna för arbetstagar- na varit för högt tilltagna. Vidare har från många håll uttalats, att principiella och praktiska skäl tala emot ett sammanförande i en gemensam lag av bestämmelser, vilka till sin natur äro att hänföra till allmän civillag med bestämmelser av social skyddslagstiftningsnatur. Slutligen böra framhållas sådana anmärkningar emot förslaget, vari påpekanden gjorts om påtagliga formella brister, varibland särskilt förtjäna nämnas invändningar beträffande den föreslagna lagstiftningens förhållande till kollektivavtalet och till den s. k. kommissionslagens bestämmelser rörande handelsresande.

Vid ett bedömande av den kritik, som sålunda anförts mot förslaget, ha vi icke kunnat finna annat, än att densamma lämnar förslagets väsentliga grunder orubbade. Med hänsyn till det allmänt omvittnade starka behovet av lagbestämmelser på området, synes oss förslaget fördenskull böra läggas till grund för en skyndsamt genomförd lagstiftning. Det är icke här fråga om en reform, som skulle medföra några radikala omstörtningar. Däremot måste det framstå som ett framträdande allmänt intresse, att klarhet och lättillgänglighet beredes åt gällande rättsregler ävensom att den svagare parten i anställningsförhållandet beredes sådant skydd, som hans beroende ställning påkallar. Härigenom bör rättelse vinnas i en rad nu förefintliga missförhållanden.

Vi äro visserligen icke beredda att taga slutlig ståndpunkt till lagförslaget i alla dess detaljer. Uppenbart är sålunda, att justeringar bliva nöd-

vändiga i anslutning till vissa av de framförda anmärkningarna. Särskilt förefaller det angeläget, att de av socialstyrelsen och ordföranden i arbetsdomstolen framställda erinringarna i fråga om förhållandet till kollektivavtal beaktas ävensom övriga framförda anmärkningar av juridisk karaktär. För vår del hålla vi också före, att man i fråga om de anställdas rättsskydd borde kunna sträcka sig något längre än förslaget, exempelvis i fråga om rätten till semester. Dessa justeringar torde dock icke behöva bli mera omfattande, än att innevarande års riksdag borde kunna fatta ett definitivt beslut i frågan.

Såsom av ovan lämnade redogörelse framgår har det utredningsuppdrag, varom Kungl. Maj:t beslutat den 19 juni 1931, icke blivit till alla delar slutfört. Förutom frågan om arbetstid och övertidsersättning, vilken överlämnats till en särskild kommitté, återstår frågan om tryggad rätt till pension för de i enskild tjänst anställda. I anslutning till utredningsuppdraget angående denna fråga hade Kungl. Maj:t den 18 december 1931 förordnat, att ett av särskilda sakkunniga inom justitiedepartementet den 8 september 1928 avlämnat betänkande skulle överlämnas till kommittén angående privatanställda, därvid Kungl. Maj:t tillika uppdragit åt kommittén att till vidare behandling och för avgivande av förslag upptaga i betänkandet avhandlade spörsmål.

De anställdas pensionsfråga diskuterades även i viss begränsad omfattning av fjolårets riksdag. I anledning av fyra vid nämnda riksdag väckta motioner anhöll sålunda riksdagen i en till Konungen den 5 april 1935 avlåten skrivelse, att Kungl. Maj:t ville till allsidig och skyndsam beredning upptaga frågan om lagstiftning i syfte att få till stånd betryggande former för pensionering av anställda hos enskilda företag och sammanslutningar. I denna skrivelse åberopades andra lagutskottets utlåtande nr 19, vari påpekades, att ifrågavarande spörsmål syntes delvis beröras av de utredningsuppdrag, som lämnats såväl till lagberedningen som till kommittén angående privatanställda. Sistnämnda kommittés arbete antogs bli slutfört under loppet av år 1935.

Såsom förut nämnts befriade Kungl. Maj:t sedermera kommittén angående privatanställda från utredningen rörande frågan om tryggad rätt till pension för de i enskild tjänst anställda. I anledning av riksdagens ovannämnda skrivelse den 5 april 1935 har Kungl. Maj:t, jämlikt beslut den 15 november samma år, anmodat lagberedningen avgiva yttrande i ärendet i vad detsamma berörde området för beredningens uppdrag eller därmed kunde äga omedelbart sammanhang. Sannolikt synes vara, att lagberedningen avgiver detta yttrande först i sammanhang med dess slutliga utlåtande angående aktiebolagslagstiftningen.

Frånsett denna begäran om yttrande från lagberedningen har, såvitt vi kunnat finna, Kungl. Maj:t icke vidtagit någon åtgärd för åstadkommande av utredning av frågan om tryggad rätt till pension för de i enskild tjänst anställda. Enligt vår uppfattning avsåg emellertid det ursprungliga utredningsuppdraget, att kommittén angående privatanställda jämväl skulle verk-

ställa en undersökning, huruvida för de grupper anställda, vilka genom företags försorg mera allmänt brukat komma i åtnjutande av pension, tryggade pensionsförhållanden borde åvägbringas. Denna för de anställda i inskränkt mening utomordentligt betydelsefulla fråga synes sålunda genom omnämnda åtgärder ha blivit förd åt sidan. Ett förnyat utredningsuppdrag torde näppeligen komma till stånd utan att riksdagen gör framställning här-
om.

Under åberopande av vad sålunda andragits hemställa vi,

att riksdagen måtte för sin del fatta beslut om en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med de förslag, som kommittén angående privatanställda framlagt i betänkande den 9 mars 1935 (Statens offentliga utredningar 1935: 18); samt

att riksdagen måtte ingå till Kungl. Maj:t med anhållan om förnyad utredning av frågan om pensionering av vissa grupper i enskild tjänst anställda.

Stockholm den 22 januari 1936.

Felix Hamrin.

Elof B. Andersson.

J. Bergman.

B. v. Stockenström.

Eliel Löfgren.

D. Hansén.